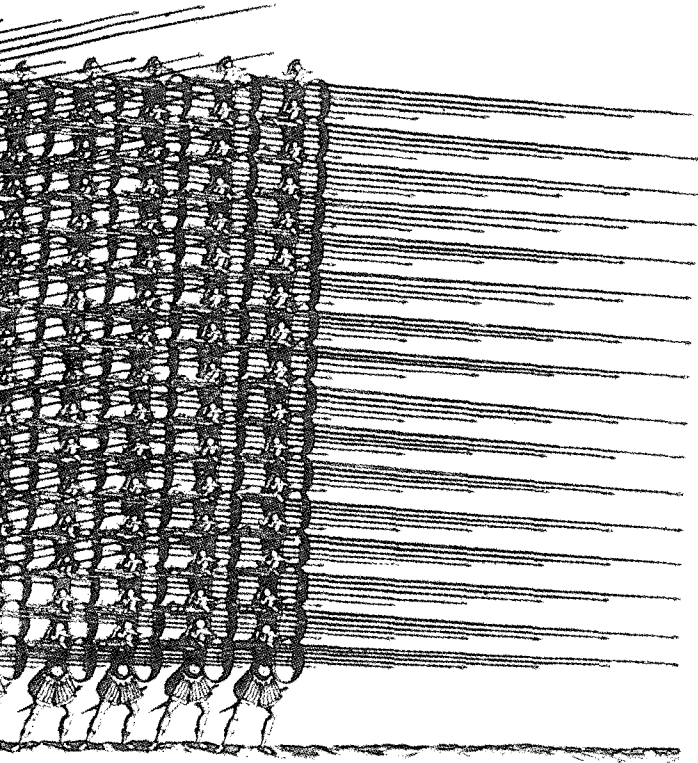

הפתעה

הגדרה שימושית טובה למושג הפתעה במשמעותו הצבאית: השלמת משימתך בטרם יוכל האויב להגיב ביעילות.

„הפתעה“ היא מן המונחים הצבאיים שרבים נוטים לטעות בהם, וזאת בשל כך שנודעת להם משמעות מיוחדת מאוד, בדומה ל„ריכוז כוחות“ ול„חיסכון בכוחות“. המונח רומז על סודיות, הונאה והטעיה. אולם חייל לומד במהרה, כי הפתעה טקטית אין משמעה בהכרח השתאות בפה פעור, ממש כשם שלומד המתאגרף, כי יכול הוא לספוג מכה ימנית ממוטטת. שהבחין בה — אך שבריר שניה מאוחר מדי.

הגדרה שימושית טובה למושג הפתעה במשמעותו הצבאית תהא, לפיכך: השלמת משימתך בטרם יוכל האויב להגיב בייעילות.

המומחים חלוקים בדעותיהם במידה רבה באשר לתפקיד ההפתעה במלחמה, אולם בבדיקת נימוקיהם עולה בעליל, כי רבים מחילוקי הדעות נובעים מהגדרותיהם השונות למושג ההפתעה. בלוחמה הפרהיסטורית היתה ההפתעה האלמנט השולט. קולונל ארדן דה פיק קבע במחקרי קרב שלו: „מלחמה בין שבטים פראיים... היא מלחמה של מארב על-ידי קבוצות קטנות של אנשים, שכל אחד מהם בוחר, בעת ההפתעה, לא את יריבו, אלא את קרבנו, והוא רוצח“. הטקטיקה והאסטרטגיה עדיין לא פותחו באותה עת, ולפיכך מדובר על הפתעה במשמעות של „השתאות בפה פעור“.

משנעשה ארגון של חברות בני-האדם טוב יותר, הפכה המלחמה לתחרות אתלטית בה עמדו היריבים אלה מול אלה בקיום מקבילים, והתכתשו עד להכרעה. את הקרב הכריעו כושר אישי, אומץ והתמדה, או שימוש במספר חיילים גדול יותר משל האויב, להארכת הקיום ולאיגוף האויב.

המבנה האלכסוני של אפמינונדס בקרב לויקטרה (371 לפני הספירה) ציין את ראשיתה של הטקטיקה (קרב מרתון, המפורסם סם יותר, שנערך 119 שנים קודם לכן, הוכרע על-ידי לפיתה כפולה, ועשוי להיחשב מבחינה טכנית כדוגמה ההיסטורית הראשונה לטקטיקה; אולם, שלא כקרב לויקטרה, לא שימש כלקח למנהיגים צבאיים; ואילו אחר לויקטרה, נשתנתה המלחמה לבלי הכר). על אף שהניצחון באותו קרב מבליט את עקרון ריכוז הכוחות — וזה אמנם הלקח המודגש בספרי-הלימוד הצבאיים המקובלים — אפשר בהחלט להעלות את השאלה, האם לא היה עקרון ההפתעה חשוב יותר? התרשים מתאר באורח סכימטי את התמרון בלויקטרה. דורות של גנרלים לעתיד בוסט-פוינט למדו תרשים זה, ואת דברי ההסבר הבאים, שנרשמו בקובץ סיכומי מערכות צבאיות נבחרות של האקדמיה הצבאית (1956):

קרב לויקטרה 371 לפני הספירה

פאון עמד אפמינונדס פנים אל פנים מול צבא הספרטני מלחם, שעלה עליו במספר חיילים פוחס של 2 ל-1. הניצחון הפתאומי פי המלך הספרטני והיחידותיו הנפגעות נמצאו באגף הימני של הספרטנים, לפיכך רצפו את כוחו מול הימין הספרטני החזק, פלומר בפף שמצא עליו, ופקדו על המרחב והימין שלו להתקדם באטיות ובהדרגה, כדי שלא להיחלש פועקקים בחזקתה על-ידי האגפים של עוזר לצבא הימין הספרטני.

על-ידי נהייתו המספרית הפלילית, פסל אפמינונדס את היחידות, ועל-ידי כך שהפנים במקורות הסובד בשדוח-הקרב פוחות-מתוך עדיפים על הספרטנים, הניצח את הפקף הימני של האגפים לאהר מפן פפה נפד האגף של הספרטנים המנהיגים. ידיהם של אלה רפו נוצרה הנצחונות של היחידותיהם המנוהגות. המרחב והימין המנהיגים של אגפי הפי עצרם במקומם, והם הופסו על נקלתה שיטתה התקפה זו מפונה המבנה האלכסוני של אפמינונדס.

נסיון להשתמש בהפתעה כדי
 לפתור בעיות טקטיות
 ואסטרטגיות יעשה אותן
 לבעיות מעניינות יותר. השגת
 הפתעה תעשה את הנצחונות
 למכריעים יותר.

סיכון וסיכוי

קול 'מ' בוטנר

סיכום זה מדגיש את ריכוז הכוחות ואת המבנה האלכסוני
 אולם, האם הושג הניצחון בלויקטרה באמת על-ידי ריכוז הכו-
 חות, או שמא על-ידי הפתעה? אכן, זוהי משאלות הביצה
 והתרנגולת.

משגדלו הצבאות, נעשה עקרון ריכוז הכוחות העיקרון השולט
 בטקטיקה ובאסטרטגיה. עקרונות המלחמה נטו להפתית מתפ-
 קידה של הפתעה בקרב — השימוש בהפתעה נחשב כהתנהגות
 בלתי-ספורטיבית. שליטתו של חניבעל בהפתעה היתה המרכיב
 העיקרי בהצלחתו בקרב; על כך זעקו הרומאים „מעשה
 נתעב!“, והספרות הרומית של התקופה הרבתה להוקיע את
 שיטות הלחימה הפחדניות של קרחו, שאינן יאות לאנשי-צבא.

כיום אין איש מטיל ספק בחשיבותה של הפתעה בקרב; השאלה
 היא: מה מידת חשיבותה בתכנון מבצעים? כדברי קלאובין,
 „הפתעה מצויה פחות או יותר ביסודו של כל מבצע צבאי“.
 ואולם האם שאלה של מזל היא זו, או שמא תוצאה של תכנון?
 כלום תיתכן הפתעה אך במצבים מסוימים, או שיש לראות
 בהשגתה יעד ראשון במעלה בכל תכנון צבאי? הצודק
 קלאובין המגיע למסקנה, כי על האסטרטגים להקדיש תשומת-
 לב מעטה בלבד להפתעה?

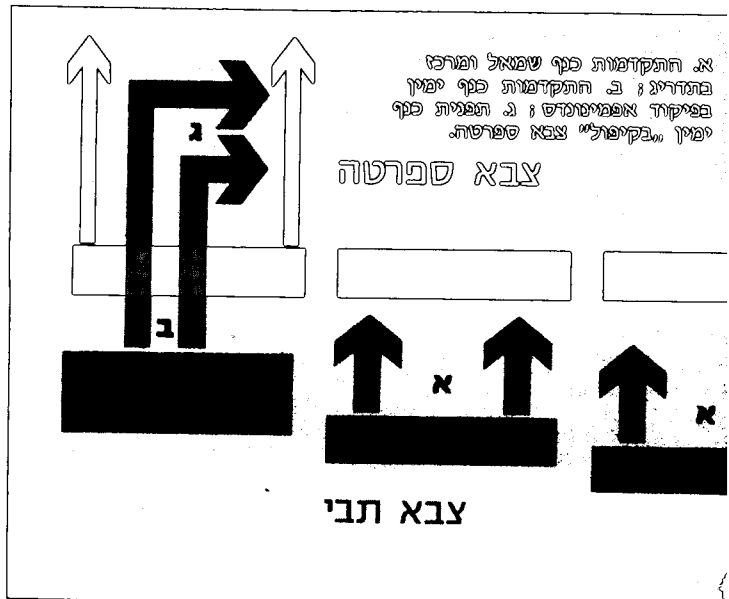
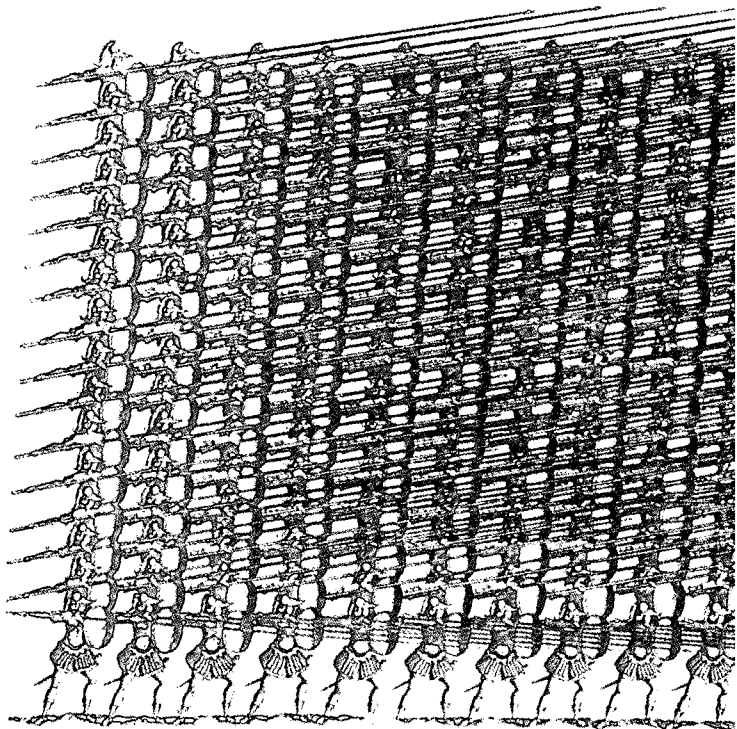
במבוא למחקר ההפתעה של הגנרל הגרמני וו' ארפורט נאמר,
 כי מפקדי הצבאות בזמן העתיק ובימי-הביניים גילו עניין רב
 בנושא זה.

„פרידריך הגדול“, אומר המבוא, „מעולם לא עיף מהטיף לגנר-
 לים שלו על חשיבותה של ההפתעה והכריו, כי במלחמה חייב
 אדם לעשות לסירוגין את עור האריה והשועל“. אולם נפוליאון,
 אף שהעריך את פרידריך, הגיע למסקנה כי בטקטיקה ובאסטר-
 טגיה חשוב דבר אחד: עקרון ריכוז הכוחות.

במבוא האמור כתוב: „האסכולה הצבאית שהחלה בסוף המאה
 ה-18 ונסתיימה עם הגנרלים של מלחמת-העולם הראשונה, לא
 הבינה את התפקיד שנודע להפתעה במלחמה במלואו“.

המחקר המודרני הראשון על הפתעה צבאית נכתב על-ידי גנרל
 ארפורט לפני מלחמת-העולם השנייה. ספר דק זה הוא כפי
 הנראה המקור היחיד לתיאוריה הצבאית המודרנית בנושא. מכאן
 יכולים אנו להגות, כי המנהיגים הצבאיים בהווה אינם מוקס-
 מים במיוחד מתפקיד ההפתעה במבצעים.

סיבה אפשרית עשויה בהחלט להיות העובדה, שההפתעה חשובה
 יותר ליריב החלש; גנרל ארפורט מוכיר סיבה זו פעמים אחדות
 במחקרו. עובדה זו מסבירה מדוע יחסו חניבעל ופרידריך חשי-

חיוניים ולגלות להם רק אותן נקודות שעליהם לדעתם לשם מילוי משימותיהם המיוחדות. אולם, יש לציין כמובן, כי בתכנית גיות המבוססות על הפתעה ניתנות למפקדים הכפופים הזדמנויות רבות יותר להפעיל יוזמה משלהם, ולפיכך עליהם לדעת על כוונותיו הכלליות של מפקדם יותר מאשר מציע גנרל ארפורט, שאם לא כן עשויים להתרחסם — שאין להימנע מהם — לגרום במקרה הקרב להרס תכנית-האב.

סוג היוזמה עליה דיברנו הוגדר כך: „עשה מה שסבור אתה כי מפקדך היה מורה לך לעשות, אילו היה עד למצב הבלתי-צפוי שבפנינו עתה עומד בשדה-הקרב“.

השימוש בהפתעה אינו מוגבל רק למבצעים התקפיים, ואף המתגונן יכול להשיגה. בתקופה הנזכרת, תקופת תכנון-האב על פרטיו והדיוקיו, מרענן היא להיזכר, כי רבים מן המפקדים הגדולים לא האמינו בתכניות נוקשות. הגנרל המנוסה למד לדעת, כי ישנם גורמים בלתי-ידועים רבים מאוד בכל מצב קרבי, מכפי שאפשר יהיה לעצב תכניות מפורטות.

על האמריקנים להילחם נגד מוגם הסוּר, כדי שיוכלו להשיג הפתעה במצב הגנתי. הם נוטים להלום מהלומה במקבת בראותם זבוב; להזעיק התקפת מפציצי „B-52“ בגלותם פטרול של גרילה. כדי להשיג הפתעה בהגנה מוטב לאפשר לאויב להפעיל את כוחותיו בכל עוצמתם, בטרם משיבים מהלומה באש ותמרון. ניתן לתאר, כי בשלים עם אבדן עמדות קדומניות אחדות — כדי לקצור יבול רב יותר בהפתעה.

כלי בשק חדשים הם אמצעי רווח להשגת הפתעה, וגם כאן ממהרים האמריקנים לגלות ללי-נשק כאלה מהר מדי, ואף זו חולשה. עוז-רוחם של הבריטים בהימנעם מהפעלת המטוס „ספיטפייר“ בקרב על צרפת היה גורם עיקרי בזכייתם בקרב על בריטניה. סופר לי, כי הבריטים פיתחו את המוקש המגנטי ואת הטורפדו האקוסטי לפני מלחמת-העולם השנייה, ואחרי כן הקפואום. המנהיגים הבריטים הבינו, כי ייצור מידי של כלי-נשק אלה היה מקנה לאויב את היתרון בפיתוח אמצעי-נגד. היסטוריונים מאשרים, כי הבריטים הגו בתבונה במנעם ייצור כלי-נשק אלה. על האמריקנים יהא להמתין לפסק ההיסטוריה על שחשפו במלחמת ויאט-נאם את מערכות הנשק החדשות ואת הטקטיקות החדשות שלהם (כגון ניידות-אוייר, שימוש טקטי במפציצים אסטרטגיים).

עקרון ריכוז-הכוחות חל על השימוש בכלי-נשק חדשים ובשיטות חדשות להשגת הפתעה. פירושו הוא, כי יש „לרכוז בזמן ובמקום המכריעים למטרת הכרעה“. בגו מרעיל ובלוחמת טנקים וצוללות לא הצליחו להשיג תוצאות מכריעות במלחמת-העולם הראשונה, כיוון שהתעלמו מעיקרון זה.

הנחות מוטעות ומסקנות שגקבעו מראש רווחות בהיסטוריה של ההפתעות. באסטרטגיה הצבאית היו הפתעות שנבעו מן ההנחה, כי קרקע מסוימת אינה עבירה לאויב. התותחים הבריטיים בסינגפור היו מכוונים כולם לעבר הים, כיוון שהבריטים סברו, ששום כוח אויב לא יוכל לנוע בחצי-האי מלאיה ולתקוף מכיוון היבשה. מומחי צבא צרפתים (ואמריקנים) אמרו לפני מלחמת-העולם השנייה, כי הארדנים אינם עבירים לגופים גדולים של כוחות-צבא מודרניים. הנחות מוטעות ומסקנות שגקבעו מראש גורמות לעתים קרובות למנהיגים לדחות דוחות מודיעיניים שאינם נוחים להם. ב-1940 סירב הפיקוד העליון

בות כה גדולה להפתעה, ואילו האמריקנים אינם עושים כן. נראה שהדוקטרינה שפיתחו האמריקנים בויאט-נאם היא: „מצא את האויב ותקוף אותו במלוא העוצמה“. הצפון ויאט-נאמים, לעומת זאת, הם אמני ההפתעה.

הגם שההפתעה הוזנחה, בשארית היא חבויה בין עקרונות-המלחמה הרשמיים. האם באמת מאמינים אנו כי עקרון ההפתעה ראוי למקום ברשימה זו, של תשע פניני חכמה צבאית נסיסית? ואם כן, מדוע?

הספרות הרשמית מספרת לנו, כי „הפתעה מושגת בכך שהולמים באויב במקום, בזמן ובשיטה שאינו מוכן להם. אין זה חיוני כי האויב יפתע כיוון שלא היה ער למתרחש, אלא די שיעשה מודע לסכנה מאוחר מכדי להגיב בעילות. גורמים התורמים להפתעה כוללים מהירות, הוצאה, יישום של עוצמה קרבית בלתי צפויה, מודיעין יעיל ומודיעין-נגד לרבות ביטחון, קשר ואבטחה אלקטרונית, וגיוונים בטקטיקה ובשיטות פעולה“.

מהירות וסודיות הם שני היסודות העיקריים בהשגת ההפתעה. שגיאה רווחת היא לחשוב על מהירות כמובן מהירות ההוצאה לפועל של פקודות על-ידי פקודים. הניסיון וההיסטוריה מלמד, כי ניתן לחסוך זמן רב יותר על-ידי החשת עבודתם של הפיקוד והמטה. יתכן כי לקציני מטה ייוותרו שעות ספורות בלבד כדי להשלים פעולה תוך לחץ, מכיוון שהממונים עליהם איבדו ימים בהחליטם מה ברצונם לעשות, ודבר זה קורה לא אחת. לכן במקום להקדיש מיליוני דולרים לפיתוח מערכות-תובלה מהירות יותר, מן הראוי היה להקדיש מעט מחשבה לפיתוח מפקדים וקציני-מטה בעלי יכולת לקבל החלטות ולהוציא פקודות ביתר מהירות.

סודיות בתכנון מבצעי הפתעה היא בעיה מיוחדת, שכן המפקד נקרע בין הצורך למסור לחייליו את המידע החיוני, לבין הרצון למנוע מן האויב כל מידע אפשרי. כאן חוזרים אנו לחשיבותה של המהירות, שכן ככל שפועל המפקד מהר יותר, ידע האויב פחות את כוונותיו וייוותר לו זמן מועט יותר להגיב. הפתעה אסטרטגית נעשית קשה יותר בעת התפשטותה של הבריחה קרטיה בבית ובזירת המבצעים. מספר גדול הולך של אנשים „צריך לדעת“, או סבור שהוא צריך לדעת. לסוג אחרון זה שייכים אורחים בתפקידים בכירים, החסרים ניסיון צבאי ומשמעת בענייני ביטחון. ועתה, כשברשותנו כל אותם מחשבים, יש להזין את „בסיס הנתונים“ בכל מחיר; כל זה מסכן במידה עצומה את התכניות האסטרטגיות.

ארפורט עושה שימוש רב בכתביו של הגנרל האוסטרי אלפרד קראוס, אשר מילא תפקיד עיקרי בתכנון ההתקפה הקלאסית נגד האיטלקים בקאפורטו ב-1917. קראוס מציין, כי הפתעה אינה תלויה במידת אי-הזרותו של האויב, או בכך שאינו יודע כלל מהן תכניותיו. „סודיות אמיתית ניתן להשיג רק אם מקבל האויב נוסף למידע נכון (כתוצאה ממאמצי שלו), מידע מוטעה“. אומר קראוס. „בלבול היא השיטה היעילה היחידה לשמירה על סודיות“.

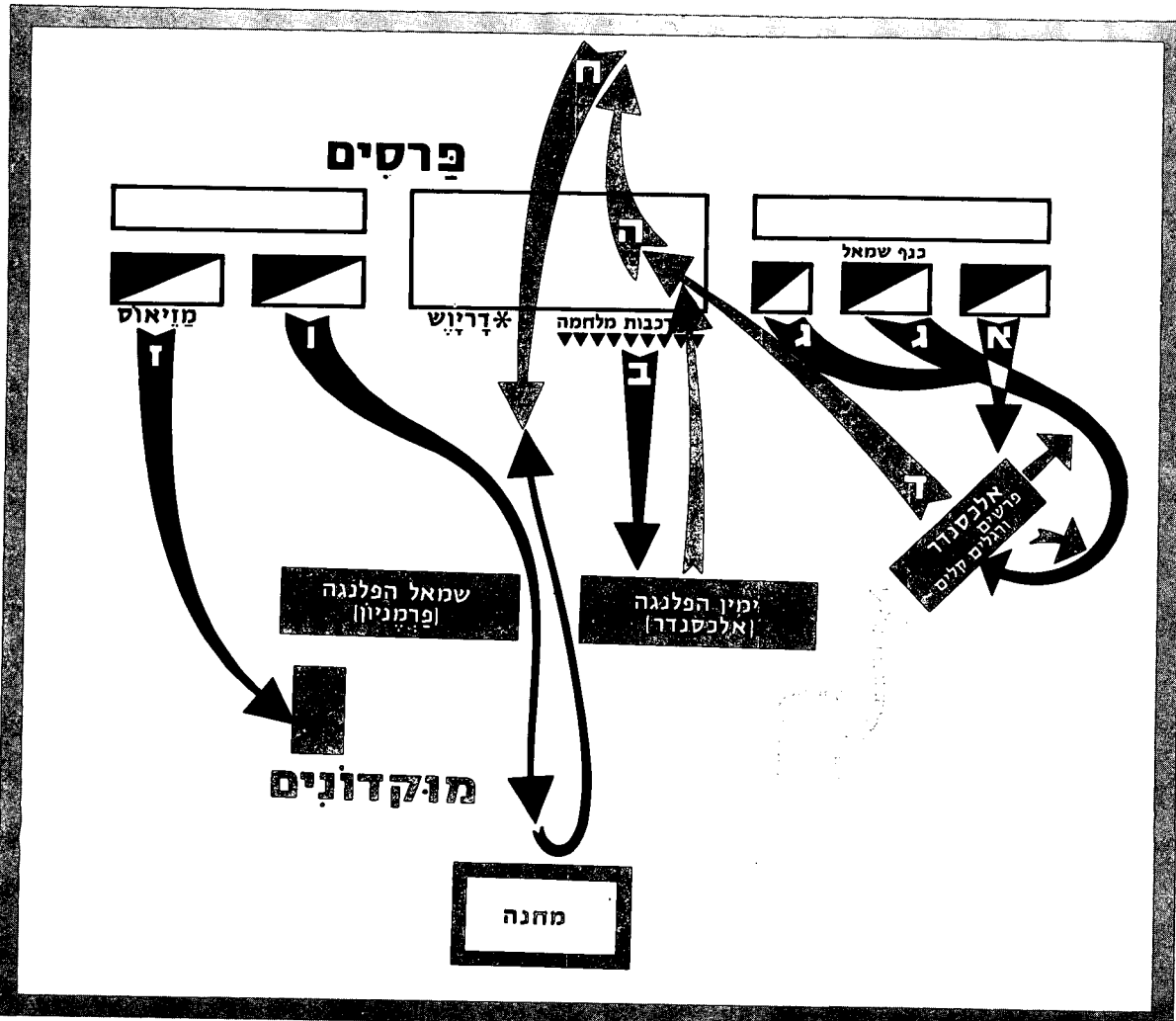
גנרל קראוס מתכוון כמובן לבלבול האויב, אולם סודיות המונעת מידע חיוני מפקודיך שלך גורמת לתבוסה בקרב אנשיך, שכן אלה יהיו מבלבלים כמו האויב. גנרל ארפורט קובע כלל יעיל: „יש להקפיד למסור למפקדים הכפופים רק אותם פרטים

הצרפתי להאמין לדוחות על עוצבות גרמניות גדולות המצויות בארדנים. ליתרון ההפתעה בו זכו הגרמנים באותו איזור ב-1944 סייע סירובו של פיקוד בעלות-הברית להאמין לדוחות הרבים, אשר הצביעו על כך שהגרמנים יפתחו במתקפת-נגד נואשת זו. ההפתעה תוצאות פסיכולוגיות, המקנות, „הצלחה ללא כל יחס למאמץ שהושקע“, במילותיו של קלאוזביץ, הפתעה גורמת ל„מבוכה ושבירת המוראל בשורות האויב. ניתן להביא דוגמאות רבות, קטנות וגדולות, למידת תרומתם של גורמים אלה להגדלת שיעור ההצלחה“. שפן ימות מפחד אם יעמוד לפתע מול איום בלתי צפוי; אך גם החייל עוהלב ולמוד-הקרבות יהא אחוז בהלה אם יופתע.

אם יחסי הכוחות אינם לטובתו, אך טבעי הדבר שמפקד הכוח הנחות יישען יותר על ההפתעה. אולם תהא זו שגיאה להזניח את אפשרויות ההפתעה גם כאשר נהנה אתה מעליונות כללית. ככל שהפיקוד טוב יותר ברמות הבכירות או הזוטרות, כן יושג הניצחון מהר יותר, ויחסכו חיי-אדם רבים יותר.

בכל שימוש בהפתעה חיוני לגלות את שגיאות האויב ולנצלן. כוחות-עתודה ממלאים תפקיד חשוב במבצעי הפתעה. נצחוננו של אלכסנדר הגדול בארבלה על דריוש, מלך הפרסים, בשנת 331 לפני הספירה, מדגים שתי נקודות אלה. בעומדו מול כוח אויב העולה עליו במספרו ביחס של ארבעה לאחד, התקיף אלכסנדר את הפרסים, בקרקע שנבחרה והוכנה בקפידה על-

ידי האויב. אלכסנדר השתמש בטקטיקות הדומות למבנה האלכי-סוני של אפמינונדס. את המאמץ העיקרי ריכו בכנפו הימנית הכבדה כשלאחריה שאר כוחו בתבנית מדורגת לשמאלו, בפיקודו של סגנו פרמניון. דריוש, מפקד האויב, הופתע על-ידי תכנון זה של ההתקפה, ואולץ לשנות את תכניתו שקבעה שימוש בכוח גדול של מרכבות-קרב שהיה ברשותו נגד המרכז היווני, דרך קרקע שהוכשרה על-ידי בעמל רב למטרה זו. תחת זאת היה עליו להפנות את שורת מרכבות-הקרב שלו לתקיפת הימין של אלכסנדר, שם היו פני הקרקע עבירים פחות למרכבות, ושם הוטרד אגפם על-ידי הקשתים ואנשי החנית שהיו מדורגים בכנף השמאלית של היוונים. מרכבות-הקרב הפרסיות הושמדו בקרב העז שהתפתח, אך אלכסנדר חייב היה להניח לשמאלו ולמרכזו להיאבק נגד כוחות אויב בעלי עדיפות מספרית מכרעת, בעוד הוא מנהיג את ימינו במאמץ עליון. ניתנו הסברים שונים לשאלה מדוע נוצר בקיע במרכז הפרסי, אך אלכסנדר הבחין בהזדמנות שניתנה לו על-ידי כך, ויכול היה לנצלה כיוון שהכין עתודה טקטית אמיתית. בחודרם אל הבקיע, ובהפרידם בין כנפי הצבא הפרסי הגדול הרבה יותר, ניצלו היוונים את הבהלה בשורות האויב, ושטפו את השדה. אלכסנדר המשיך במרדף אכזרי באבדו סוסים שמתו מאפיסת כוחות יותר מאשר בקרב עצמו, ולמעשה השמיד את כל הצבא הפרסי. „מרדף זה ראוי להיזכר כמקרה הראשון, אולי, של לחץ בלא רחם על צבא מובס, עד לגבול הסבל של (המשך בעמ' 8)

ארבלה

- א. התקפת פרשים שנשלה;
- ב. התקפת מרכבות;
- ג. התקפת פרשים לופתת;
- ד. ההתקפה של אלכסנדר;
- ה. המרדף של אלכסנדר;
- ו. התקפה על המחנה המקדוני;
- ז. התקפה על כנף פרמניון;
- ח. שיבת אלכסנדר.

יותר, כושר ספיגת אבידות רב יותר, ואבטחה רבה יותר של אותו גרעין-כוח, אשר בחופש הפעולה שלו תלויה תפיסת ההגנה על-ידי ההתקפה. שיקולי זמן ומרחב הצטמקו בימינו עד כדי כך שאתראה מוקדמת ככל האפשר חיונית ביותר. ככל שתקטן ההפתעה — יקטן מספר האבידות, הן בקרב הכוחות הלוחמים והן באוכלוסייה האזרחית.

סיכום

מלחמת ששת-הימים והמשכה הבהירו את התנאים בהם נצטרך להיבחן בכל פעם מחדש. דבקות בעקרונות המלחמה המיושנים לא תשרת אותנו יותר. העיקרון הראשון עליו יש לשמור הוא „הדבקות במטרה“. העיקרון השני הוא: בצע את השלב המכריע של המל-

חמה מייד עם פרוץ פעולות האיבה, כלומר: השג קודם כל חופש תנועה, שהוא היעד הראשון. התכניות חייבות להיות מוכנות מראש ועליהן להיות גמישות וניתנות לביצוע מייד, במהירות וביעילות, על-ידי כוחות שיהיו בהישג-יד. המעבר מרגיעה או מאי-לחימה למלחמה יהיה פתאומי ומהיר, ולא יהיה זמן לאמן כוחות תוך כדי הלחימה. לעולם לא יספיק הכסף כדי להצטייד בכל הרצוי, והכרחי על-כן לתת עדיפויות לכל הדרוש להפעלה מיידית ומתמדת של הכוח. כל מה שאינו ניתן להפעלה — אינו דרוש.

העיקרון השלישי הוא: יש לשאוף להשיג את מטרת הלחימה באויר — חופש פעולה כולל, ואת מטרת המלחמה ביבשה ובים — מניעה של חדירת כוחות אויב, בעת ובעונה אחת. שהרי יתכן מצב בו יושג חופש תנועה, אך בינתיים ישיגו כוחות היבשה והים של האויב יתרון על-ידי התקדמותם. העיקרון הרביעי הוא: הכוח צריך להיות מאורגן, מצויד ופרוס לספוג את מכות האויב; אך עליו להיות חופשי, למרות הפרעות האויב, להפעיל כוחות-משנה בקשת רחבה ביותר של פעולות צבאיות.

הפתעה (סוף מעמוד 5)

מסתכנים — אך אין הם מהמרים. יתכן כי יסוד ההימור הוא זה המבחין בין תכססנות להפתעה, וישנם מפקדים הוונחים את עקרון ההפתעה בשל כך שלא הצליחו להבחין אבחנה זו. על תכנית הבנויה על הפתעה להמעיט את הסיכונים במבצע — ולא להגדילם. בנסותו להפתיע, עשוי מפקד לשגות ולהכשיל את תכניתו, אך בה במידה הוא עשוי להיתפס לאותן שגיאות בהתעלמו מעקרון ההפתעה. במבצעי הפתעה קיים הסיכון המיו-חד בכך, שיש לשמור על סודיות עד לקיצוניות במניעת פרטים חיוניים מן הפקודים. קרוב לוודאי כי מהירות בתכנון ובהוצאה אל הפועל חשובה יותר במבצעי הפתעה מאשר בפתרונות מקו-בלים. קיימת אף הסכנה שבהסתמכות-יתר על היתרון הפסיכו-לוגי שבהפתעה, במחשבה כי זו תביא את הניצחון בלא שיהא צורך להילחם. אולם, כפי שאומר גנרל ארפורט „אם אפשרות הפתעה נתונה בספק, כי אז האפשרות לניצחון מכריע צריכה אף היא להיות מוטלת בספק באותה מידה“.

אפשר לומר בביטחון דבר אחד: ניסיון להשתמש בהפתעה כדי לפתור בעיות טקטיות ואסטרטגיות יעשה אותן לבעיות מענ-יינות יותר. השגת הפתעה תעשה את הנצחונות למכריעים יותר.

אדם וסוס“, מעיר קולונל אוליבר לימן ספולדינג במחקרו על הלוחמה העתיקה. לפיכך יכולים אנו לומר, כי הפתעה אי-יבנה את שלושת האלמנטים המכריעים של ניצחון קלאסי זה: השימוש הראשון בעתודה אמיתית, התכנית הטקטית הבלתי צפויה, והשימוש הראשון במרדף שיטתי.

יש להבדיל בין הפתעה ותכססנות; ומפקדים נוטים להזניח את עקרון הפתעה בתכנונם בשל כך שאין הם מצליחים לעשות אבחנה זו. המילה תכססנות קשורה אך בעקיפין למילה אסטר-טגיה. זו האחרונה מוגדרת כ„מדע ואמנות הפיקוד הצבאי“, בעוד אשר תכססנות פירושה „מזימה או תחבולה במלחמה כדי להזנות את האויב“. הפתעה נובעת מיישום ישיר של כל תכונות המנהיגות של המפקד, ולא רק ערמומיותו. אם גואש הוא יהיו למנהיג סיבות רבות יותר להיעשות ערמומי, אולם בכל מקרה אחר עליו להימנע מלעסוק אישית בפרטי ההוצאה הצבאית: התחבולה, התמרון ותכנית ההסתה.

מחקרים פופולריים על נושאים צבאיים נוטים לכתוב על „הימורים“ שמהמרים מפקדים כדי להצליח. מפקדים גדולים